

Centrul pentru Jurnalism Independent

coaliția 2009

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile locale generale din 14 iunie 2015

Raport Nr.2
15 - 30 mai 2015

Acest raport este realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Guvernul Suediei prin intermediul [Agenției Suedeze pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională](#) (Sida) și de [Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA](#). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fundației Est-Europene, Guvernului Suediei, Sida sau al Ministerului Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA.

1. Date generale

1.1 Obiectivul proiectului: Monitorizarea și informarea publicului cu privire la comportamentul mass-media în campania electorală, inclusiv a accesului concurenților electorali la mass-media și asigurarea pluralismului de opinie. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

1.2 Perioada de monitorizare: 1 mai – 14 iunie 2015

1.3 Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența-impactul: național, quasi-național
- Tipul mass-media: audiovizual, online
- Forma de proprietate: publică, privată
- Limba difuzării: română și rusă

1.4 Lista mass-media monitorizate:

Presă audiovizuală

Moldova 1 (Mesager, 21:00) – post public, acoperire națională, difuzează în limba română și rusă;

Prime TV (Primele Știri, 21:00) - post privat, acoperire națională, difuzează în limba română și rusă;

Canal 2 (Reporter, 19:00) – post privat, acoperire națională, difuzează în româna;

TV 7 (Știri, 20:30) - post privat, acoperire regională, difuzează în româna și rusă;

Accent TV (Accent info, 20:00) - post privat, difuzează în limba română și rusă.

Presă online-scrisă:

www.unimedia.info (portal online, limba română);

www.omg.md (portal online, limba rusă);

www.publika.md (portal online, limba română);

www.pan.md (versiunea online a publicației Panorama, limba rusă);

www.timpul.md (versiunea online a publicației naționale Timpul de dimineață, limba română).

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat conținutul integral al publicațiilor online și câte un buletin de știri zilnic, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Materialele au fost supuse unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate/obiectivitate: Potrivit Codului deontologic al jurnalistului, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective, să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul

altora. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma jurnalistului. Iar filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg¹.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie: Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponenții.² De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate.

Limbajul și imaginile utilizate: Exagerările și limbajul licențios utilizat în mod deliberat, cum ar fi limbajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul, cu partea informațională.

3. Datele monitorizării

Implicarea în campania electorală

În perioada 15-30 mai 2015, postul public de televiziune Moldova 1 a difuzat în total 54 de materiale cu caracter electoral direct sau indirect. Cele mai multe au vizat diverse evenimente de campanie organizate de concurenții electorali, dar și activitatea CEC, a organizațiilor societății civile. Printre subiectele cu caracter electoral indirect s-au numărat știrea despre renovarea Cetății Soroca, cu participarea speakerului Andrian Candu, ancheta în dosarul Băncii de Economii, inspectarea de către ministrul Transporturilor a drumurilor naționale aflate în reparație, negocierile cu fermierii și soluțiile din partea Parlamentului etc.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Marea majoritate a știrilor cu caracter electoral direct sau indirect, puse pe post de Moldova 1 în perioada de referință, au fost obiective și nepărtinitoare, fără a fi înregistrate abateri de la normele deontologice. Singurele știri care au avut probleme la capitolul părtinire și separarea faptelor de opinie sunt știrea despre „*un nou scandal cu implicarea deputaților socialiști care au ales să facă legea cu pumnul*” (15 mai); materialul despre marcarea Zilei sportivului la Hâncești (18 mai), părtinirea fiind evidentă prin faptul că nu s-a pus accent pe activitățile organizate și pe opinia participanților la competiție, ci s-a menționat care sunt planurile de viitor ale primăriei în sensul dezvoltării sectorului; știrea despre intenția

¹ Simona Ștefănescu, Riscurile comunicării mediatice în timpul conflictelor

² Fico, Sofin, and Dragger, 2007. Fairness and defamation in the reporting of local issues.

consilierilor municipali Bălți de a organiza un referendum consultativ în vederea obținerii unei autonomii financiare mai mari (26 mai).

Moldova 1 a oferit acces în știri unui număr de 11 concurenți electorali. De cele mai multe apariții și mențiuni a beneficiat Partidul Democrat (PDM), reprezentanții acestui partid având apariții directe în 11 știri, fiind totodată menționați în altele 3, contextul fiind pozitiv (10) și neutru (4). Numărul mai mare de apariții, în comparație cu alți concurenți electorali, se explică prin abordarea subiectelor cu caracter electoral indirect, în care protagoniștii au fost exponenți ai PDM (ex. ministrul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, președintele Parlamentului). Ceilalți concurenți au apărut mai rar, în contexte diferite: Partidul Liberal Democrat (PLDM) a avut apariții în 4 materiale și mențiuni în altele 4 (contextul fiind pozitiv și neutru), Partidul Liberal (PL) – apariții în 2 știri și mențiuni în 5 (în context pozitiv, neutru și negativ), Partidul Socialiștilor (PSRM) – apariții directe în 4 știri și mențiuni în altele 4 (contextul fiind neutru, negativ și pozitiv), Blocul electoral Partidul Popular European din Moldova-Iurie Leancă (PPEM) – apariții în 3 materiale și o mențiune (preponderent neutru), Partidul Comuniștilor (PCRM) – o apariție și 4 mențiuni (în context preponderent neutru), Mișcarea Ravnopravie (MR) – o apariție și 3 mențiuni (preponderent în context negativ), „Partidul Nostru” (PN) - 2 apariții și o mențiune (în context neutru și pozitiv).

Pluralismul de opinie. Corectitudinea și echilibrul surselor

În perioada de referință, postul public de televiziune a asigurat parțial pluralismul și diversitatea opiniilor în materialele relevante. Sursele citate cel mai des de Moldova 1 au fost politicieni, care au fost citați direct sau indirect de 35 de ori în știrile relevante. La funcționari de stat s-a recurs de 18 ori, la experți – de 9 ori, iar la cetățeni – de 13 ori. La alte surse Moldova 1 a apelat de 16 ori. De notat că, din numărul total de 91 surse, doar 10 au fost de sex feminin, ceea ce constituie aproximativ 9%. Acest indicator, care relevă un evident dezechilibru al surselor pe criterii de gen, este în scădere față de perioada precedentă de raport, când acesta a constituit aproximativ 20%.

Moldova 1 a avut în perioada de raport 6 reportaje care au abordat subiecte de conflict, dintre care în 3 nu au fost prezentate ambele părți implicate în conflict. Drept exemple de știri dezechilibrate pot servi știrea din 15 mai, despre altercațiile dintre deputații PSRM și angajații unei companii de construcții; materialul din 20 mai, despre declarațiile premierului Gaburici referitoare la semnarea în condiții neloiale a contractului de concesiune a Aeroportului Internațional Chișinău; știrea din 26 mai despre intenția consilierilor PCRM din Bălți de a organiza un referendum consultativ cu privire la extinderea autonomiei financiare a municipiului. _

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul și imaginile video utilizate de postul public Moldova 1 în perioada 15-30 mai au corespuns normelor deontologice.

În concluzie, postul public Moldova 1 a avut un comportament relativ echilibrat, asigurând parțial pluralismul de opinie, diversitatea și echilibrul surselor. Totodată, se remarcă o

ușoară favorizare a concurentului electoral PDM, care a beneficiat de cele mai multe apariții și mențiuni în context pozitiv.

Implicarea în campania electorală

Postul de televiziune cu acoperire națională Prime TV a reflectat activ campania electorală atât pentru postul de primar în Chișinău, cât și pentru primăriile din multe alte localități ale republicii. În total, în perioada de raport au fost puse pe post 53 de materiale, cele mai multe cu caracter electoral direct. O parte mai mică au vizat subiecte neelectorale a căror încărcătură informațională este în măsură să influențeze percepția electoratului despre anumiți concurenți, cum ar fi, de exemplu, știri despre construcția *drumurilor europene* cu participarea ministrului Transportului și Infrastructurii Drumurilor (exponent PDM); materiale despre soluții pentru problemele agricultorilor, cu citarea președintelui Parlamentului (exponent PDM); dar și reportaje despre diverse acte de caritate făcute de Fundația Edelweiss. Marea majoritate a reportajelor electorale din teritoriu prezintă, de regulă, diverse probleme cu care se confruntă anumite localități după care se vorbește despre persoanele care vin cu soluții la aceste probleme, candidații fiind, de regulă, din partea PDM. Prime TV nu întotdeauna menționează apartenența politică a candidaților la primărie. De notat că postul respectiv a omis să reflecte rezultatele sondajului de opinie realizat de CBS AXA, potrivit căruia PDM, PLDM și PCRM ar însuma mai puține voturi împreună decât PSRM de unul singur.

Obiectivitate și imparțialitate. Partizanat politic

Comparativ cu prima perioadă de raport, în intervalul 15-30 mai la Prime TV au fost înregistrate mai multe reportaje părtinitoare – 8, în care a fost evidentă atitudinea reporterului față de protagoniști. De cele mai multe ori e vorba de știri privind lansarea în campanie a diferiților candidați la primăriile din localitățile republicii, în materiale fiind inserate informații laudative la adresa candidaților, iar titlurile, burtierele, lead-urile abundă de adjective menite să prezinte în roz acțiunile acestora, cum ar fi, de exemplu, lead-ul „*Un centru comunitar, instituții de învățământ moderne și locuri de agrement. Pare o descriere a unei localități dintr-o țară europeană, însă este vorba despre satul Fundurii Vechi din raionul Glodeni. Localnicii spun că, aici, poți trăi decent, îți poți găsi un loc de muncă și ai unde să te odihnești*” (22 mai). Unele știri prezintă candidații într-o manieră (ușor) ironică, cum ar fi reportajul despre lansarea unei piese muzicale de către candidatul PCRM la Primăria capitalei, Vasili Chirtoca (21 mai). Drept exemplu de neseperare a faptelor de opinie poate servi știrea despre lansarea echipei PN în alegeri (26 mai) în care autorul trage anumite concluzii privind lista PN și vine cu contraargumentele proprii privind lipsa de integritate a unor candidați de pe listă. Mai multe detalii privind părtinirea postului sunt incluse în Studiul de caz nr. 4 din Anexă.

Materialele relevante s-au referit la activitățile a 8 concurenți electorali. Din punctul de vedere al prezenței concurenților electorali, PDM a fost cel mai favorizat, reprezentanții acestui partid având apariții directe în 28 de știri și fiind menționați în altele 3. În absoluta majoritate a acestora contextul aparițiilor a fost pozitiv – 27 (!) și neutru – 4. PLDM și

PCRM au fost citați direct în câte 5 și, respectiv, 4 materiale, fiind menționați o dată și, respectiv, 2 ori. Contextul a fost mai mult pozitiv și neutru pentru PLDM și mai mult negativ și neutru pentru PCRM. PSRM și MR au fost menționați de câte 2 și 5 ori fiecare, având și câte o apariție directă, contextul fiind preponderent negativ pentru ambii concurenți. În știrile de la Prime au mai fost reflectați PPEM, PN și PL, preponderent în lumină neutră.

Pluralismul de opinie. Corectitudinea și echilibrul surselor.

O mare parte a materialelor electorale difuzate de Prime TV în perioada de raport au prezentat informația dintr-o singură perspectivă, fără informații de context, opinii de-ale experților care ar fi oferit informații complexe despre procesul electoral. La documentarea materialelor au fost citați preponderent politicieni - 50, dintre care marea majoritate au fost din PD! Astfel, nu a fost respectat principiul diversității surselor. Funcționarii de stat au fost citați de 21 ori, cetățenii de 32 ori, experții de 5 ori. La alte surse s-a apelat de 9 ori. De notat creșterea de peste patru ori a numărului de surse din categoria cetățeni, care au fost citați întru susținerea acțiunilor candidaților din teritoriu. Din punctul de vedere al asigurării echilibrului de gen al surselor citate, se remarcă o ușoară creștere a numărului de surse de sex feminin, care au constituit 25 la sută, față de 21 la sută în perioada anterioară de raport. Procentajul a crescut datorită numărului mare de surse cetățeni.

Prime TV a pus pe post în perioada de raport 5 materiale controversate și toate nu au oferit drept la replică persoanelor vizate în controversă. Astfel, a rămas dezechilibrată știrea din 15 mai privind altercațiile de pe un șantier de construcție la care au participat câțiva deputați socialiști, la fel ca și materialul din 19 mai despre solicitarea consilierilor municipali comuniști din Chișinău de a retrage imunitatea parlamentară a cinci deputați socialiști pentru altercațiile de la Consiliul Municipal Chișinău și pe un șantier de construcție din capitală. În știrea din 19 mai, în finalul știrii se menționează că *sociaștii nu au comentat deocamdată acuzațiile*, fără a se specifica dacă reporterul a făcut vreo tentativă de a-i contacta. La 22 mai, candidatul PPEM la funcția de primar general al capitalei, Oazu Nantoi, critică inițiativa aleșilor consilieri comuniști din Bălți care cer mai multă autonomie pentru municipiu. El declară că prin acțiunile și inițiativele lor, și PCRM, și PSRM ar pune în pericol statalitatea țării, însă acestor două formațiuni nu le este oferit dreptul la replică.

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei monitorizate, postul de televiziune Prime TV nu a dat dovadă de exagerări la capitolul utilizarea limbajului admisibil pentru știri.

În concluzie, Prime TV a deviat de la standardele profesionale și deontologice, adoptând un comportament de televiziune de partid și servind pe rol de portavoce a Partidului Democrat. A crescut numărul de materiale tendențioase, s-a redus pluralismul de opinie, la fel ca și diversitatea și echilibrul surselor.

În intervalul 15-30 mai 2015, postul de televiziune Canal 2 a difuzat în total 35 de subiecte cu caracter electoral direct sau indirect. Marea majoritate a materialelor au informat fie despre evenimentele de presă organizate de unii candidați în alegeri, fie despre reacțiile acestora față de anumite declarații sau acuzații din partea contracandidaților. Postul nu a avut materiale despre activitatea CEC sau de educație civică. De notat că, cu mici excepții, subiectele sunt realizate în aceeași cheie ca și la postul Prime TV, recurgându-se la același unghi de abordare și la aceleași surse. De asemenea, se aplică aceeași formulă de a prezenta inițial problemele anumitor localități, ca ulterior să fie prezentați candidații care pot soluționa aceste probleme. De notat că și Canal 2 nu a reflectat rezultatele sondajului de opinie realizat de CBS AXA, potrivit căruia PDM, PLDM și PCRM ar însuma mai puține voturi împreună decât PSRM de unul singur.

Obiectivitate și imparțialitate. Partizanat politic

Din cele 35 de știri relevante, 10 au avut probleme la capitolul obiectivitate și imparțialitate. Printre știrile în care poate fi remarcat caracterul mai mult sau mai puțin subiectiv se numără o parte din materialele despre problemele și soluțiile candidaților susținuți de PDM, cum ar fi știrea despre candidații la funcția de primar din satul Sofrincani, raionul Edineț, și la funcția de primar al orașului Edineț (17 mai); materialul intitulat *Proiecte de succes în Ialoveni*, despre succesele candidatului la funcția de primar din Ialoveni și prioritățile primarului degrevat al satului Costești, Ialoveni; materialul despre realizările de 16 ani ale primarului din satul Rublenița, Soroca (19 mai) etc. De notat, că la 16 mai Canal 2 a avut 3 știri relevante, acestea promovând exclusiv 6 candidați din partea PDM!

Au fost înregistrate și câteva cazuri în care reporterul nu a separat faptele de opinie. Drept exemple în acest sens pot servi: știrea despre declarația de venit a lui Ilan Shor, candidat la funcția de primar al orașului Orhei (26 mai), care începe cu mențiunea: *"Milionar si nu prea..."*, iar în final se menționează că acesta ar fi implicat în dosarul BEM; știrea despre lansarea PN în campania pentru scrutinul din 14 iunie 2015, cu titlul *„Candidați integri si nu prea”* (26 mai), știrea despre altercațiile de pe un șantier de construcție cu implicarea deputaților socialiști (15 mai), știrea despre lansarea candidatului PL în campanie (17 mai). Tot la 17 mai Canal 2 pune pe post o știre despre Festivalul Familiei desfășurat la Călărași. Nu se menționează niciun candidat, nici partidul care a organizat festivalul, dar din imagini vedem pe fundalul scenei logoul PDM și mențiunea: *Primari de nădejde!* Mai multe exemple sunt incluse în studiul de caz nr.4 din Anexă.

Materialele relevante s-au referit la 8 concurenți electorali, întâietatea revenind PD-ului, cu apariții directe în 25 de materiale, majoritatea – 16 – în context pozitiv, iar restul – neutru. Ceilalți concurenți au apărut mult mai rar: PCRM - apariții în 3 știri și este menționat în altele 2, contextul fiind negativ și neutru, PL – 2 apariții în context pozitiv și neutru, PLDM - o apariție și o mențiune, neutră și pozitivă, PPEM – apariții în 3 știri în context neutru, PN - apariții în 2 știri și mențiune în o știre, contextul fiind neutru. PSRM și MR au apărut în câte o știre și au fost menționați în câte 2 și, respectiv, 4 știri, contextul fiind preponderent negativ.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie

Știrile relevante difuzate de Canal 2 în perioada de raport au avut probleme la capitolul diversitate și pluralism de opinii. De cele mai multe ori, la documentarea materialelor, jurnaliștii de la acest post tv au recurs la politicieni în calitate de surse - 39, marea majoritate a acestora fiind din PD. Funcționarii de stat au fost citați de 12 ori, experții – o dată, cetățenii de 55 ori, iar la alte surse s-a apelat de 11 ori. Sursele de sex feminin au constituit 37%, dintre care marea majoritate au fost din rândul cetățenilor. De remarcat creșterea de șapte ori a numărului de cetățeni citați ca surse, dar și numărul foarte mic de experți, deși opiniile acestora au fost necesare în mai multe cazuri. Or, în multe cazuri informația necesită echilibrare prin detalii oferite de experți, comentatori sau analiști politici, astfel încât perspectiva oferită telespectatorilor să-i ajute să înțeleagă mai bine subiectul pus în discuție.

În perioada de referință, Canal 2 a avut 6 materiale controversate. Trei din ele au fost echilibrate, iar în trei nu a fost oferit dreptul la replică. Este vorba de știrea din 15 mai despre implicarea deputaților socialiști în altercații pe un șantier de construcție și în Consiliul municipal Chișinău, știrea din 19 mai despre solicitarea PCRМ de a retrage imunitatea deputaților socialiști care ar fi fost implicați în aceste altercații, știrea despre acuzațiile aduse de candidatul PPEM Oazu Nantoi la adresa PCRМ și PSRM cu privire la inițiativa consilierilor municipali din Bălți de a iniția un referendum (22 mai).

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei monitorizate, în materialele de la postul de televiziune Canal 2 nu au fost inserate imagini cu abateri de la standardele etice și profesionale. Limbajul utilizat a fost acceptabil, reporterii nu au folosit etichetări atribuite unor candidați electorali. Aceste observații se referă și la elementele de montaj care nu au încălcat standardele etice și profesionale.

În concluzie, Canal 2 s-a detașat de standardele profesionale și a făcut agitație electorală deschisă în favoarea concurentului electoral PDM. Postul a avut un comportament mai tendențios, nu a asigurat pluralismul opiniilor, diversitatea și, parțial, echilibrul surselor.

TV 7

Implicarea în campania electorală

În perioada de raport, postul de televiziune cu acoperire regională TV 7 a difuzat 45 de materiale în care e vorba despre diferiți actori politici. Majoritatea acestora țin de competiția electorală directă: lansarea în campania pentru Primăria Chișinău a candidaților mai multor partide (PLDM, PL, PPEM etc.), activități de campanie, declarații și acuzații ale unor concurenți la adresa contracandidaților, activitatea CEC, sondaje de opinie privind dispoziția electoratului în ultima lună de campanie etc. Alte subiecte incluse în programele de știri de la TV 7 au avut conotație electorală indirectă și au vizat, printre altele, activitatea parlamentarilor în contextul protestelor anunțate de fermieri, mersul anchetei în cazul dosarului Băncii de Economii etc.

Obiectivitate și imparțialitate. Partizanat politic

Din cele 45 de știri monitorizate, ce au abordat subiecte cu caracter direct sau implicit electoral, 5 au avut probleme la capitolul obiectivitate. Unul din cazuri ține de un subiect din jurnalul din 18 mai despre ședința de judecată în cazul dosarului BEM, în care figurează Ilan Shor, MR. În fața instanței protestau 2 grupuri - unul al susținătorilor lui Shor și altul al celor care solicitau ca Shor să fie plasat în detenție. Primului grup i se oferă mai mult timp (19 secunde în total), unul din manifestanți având o apariție directă. Pentru celălalt grup s-au acordat doar 4 sec total, menționându-se scurt că "ceilalți cer ca Shor sa fie plasat în izolator", fiind inclusă o imagine a protestatarilor scandând "Hoții la pușcărie". În buletinul din 18 mai este inclusă o știre care prezintă opinia lui Igor Dodon, PSRM, față de platforma unionistă. Vocea de după cadru, care îl citează în rusă pe Dodon, a omis momentul în care acesta îl atacă direct pe "primăraș" (în varianta originală în română). O altă știre părtinitoare în care este evidentă atitudinea autorului față de subiectul abordat este cea despre inițiativa comunistilor din Consiliul municipal Bălți de a iniția un referendum (26 mai) pentru a obține drepturi lărgite. Știrea conține comentariul reporterului, iar în VOX au fost incluse doar păreri ale cetățenilor care nu susțin ideea referendumului.

Potrivit datelor statistice, în perioada 15-30 mai postul a reflectat 11 concurenți electorali, care fie au avut apariții directe, fie au fost menționați în diferite contexte. Cele mai multe apariții și mențiuni au revenit PLDM (8 și 6, respectiv), activitățile de campanie ale acestui concurent beneficiind de o reflectare neutră (7) sau favorabilă (6). Astfel, de exemplu, doar la 20 mai au fost difuzate 3 știri în care PLDM apare în lumină pozitivă. Chiar dacă una din știri nu a menționat expres PLDM sau primarul orașului Cricova unde a fost inaugurată o alee cu busturi ale domnitorilor Moldovei, știrea este în favoarea primarului, exponent PLDM, prin faptul că se menționează că primăria orașului Cricova va acoperi costurile. Urmează PCRМ cu apariții directe și mențiuni în câte 5 știri și PSRM – apariții în 5 materiale și mențiuni în 6. Contextul pentru acești doi concurenți electorali a fost mai mult neutru (6 și 5, respectiv) dar și negativ (câte 3 fiecare) și pozitiv (1 și 3, respectiv). Aceștia sunt urmați de PN, ai cărui reprezentanți au avut apariții directe în 4 știri, fiind menționați în altele 3 (în mare parte neutru și pozitiv), PPEM – apariții și mențiuni în câte 3 știri (majoritatea în context neutru), PDM – apariții în 2 știri și mențiuni în una (preponderent neutru) și PL – apariții în 2 știri și mențiuni în 6 (mai mult pozitiv).

Pluralismul de opinie. Corectitudinea și echilibrul surselor

Sursele citate în materialele relevante puse pe post de TV 7 au fost parțial lipsite de diversitate. Cea mai mare cotă revine politicianilor, la care s-a recurs de 45 de ori, urmați de funcționari de stat – 10, experți – 5. Se remarcă creșterea numărului de cetățeni care au fost intervievați, aceștia fiind citați de 18 ori, la alte surse s-a apelat de 10 ori. Numărul surselor de sex feminin a fost de 18 (8%), iar cel al bărbaților - de 84, fapt ce denotă un dezechilibru evident al surselor pe criterii de gen!

Jurnaliștii de la TV 7 au respectat în linii mari pluralismul de opinie și echilibrul surselor, doar trei din cele 14 știri conflictuale fiind dezechilibrate. Astfel, la 21 mai știrea intitulată *PSP a făcut publice numele a 22 de persoane suspectate de implicare în furtul miliardului* prezintă doar acuzațiile lansate de liderul PSP. Alte materiale dezechilibrate vizează decizia de a prelungi mandatul de arest la domiciliu pe numele lui Ilan Shor, MR (18 mai),

acuzățiile lansate de Igor Dodon, PSRM, potrivit căruia PLDM și PDM ar încerca să-l scoată din cursa electorală prin intermediul CEC (27 mai) etc.

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul utilizat de TV 7 în materialele puse pe post în perioada de referință a fost acceptabil. Nu au fost cazuri de manipulare a imaginilor video.

În concluzie, TV 7 a avut un comportament relativ echilibrat, obiectiv și nepărtinitor. Totuși, postul nu a reușit întotdeauna să asigure pluralismul de opinie și diversitatea surselor, inclusiv pe criteriul de egalitate a genului. Comparativ cu alți concurenți, PLDM a fost favorizat ușor de numărul mai mare de apariții preponderent în context pozitiv.

Implicarea în campania electorală

Datele monitorizării postului de televiziune Accent TV arată că acesta rămâne în continuare implicat activ în campania electorală, acoperind mai multe subiecte și evenimente politice care vizează competiția electorală. În perioada 15-30 mai 2015, Accent TV a difuzat în total 70 de știri cu caracter electoral direct sau indirect. Postul a informat preponderent despre diverse evenimente organizate de PSRM, atât în Chișinău cât și în afara capitalei, diferite acțiuni de-ale PN, acuzații de-ale reprezentanților PCNM, dar și despre lansarea în campanie sau viziunile unor concurenți asupra soluționării anumitor probleme din municipiul Chișinău, cum ar fi Dorin Chirtoacă, PL, Oazu Nantoi, PPEM, Serafim Urechean, PLDM, Oleg Brega, Partidul Democrația Acasă (PDA), Marcel Darie, Partidul Lege și Dreptate (PLD), Vasili Chirtoca, PCR. Alte subiecte abordate au vizat controversile din jurul adoptării de către CMC a unui pachet de legi, încercările PSRM de a opri adoptarea acestora, implicarea deputaților socialiști în disputele privind construcția unui bloc de locuit, evoluțiile în cazul crizei bancare etc.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Din totalul de 70 de știri relevante prezentei monitorizări, 18 sau fiecare a 4-a știre a fost părtinitoare. În cele mai multe dintre materiale, informațiile au fost prezentate dintr-o singură perspectivă. Astfel, la 18 mai Accent TV a reflectat lansarea lui Dorin Chirtoacă în campanie, știrea incluzând intervenția în direct a candidatului, care se referă la lucrurile pozitive pe care le-a făcut în timpul cât a deținut postul de primar general de Chișinău. În partea a doua însă, în informația de background, reporterul se referă la „un scandal” din 2011, legat de procurarea troleibuzelor, cu implicarea unei companii din România. Reporterul nu citează sursa de unde provine informația, iar faptul că a ales să includă informații cu caracter negativ, denotă părtinirea acestuia. Or, în cazul altor candidați, fie că era vorba de lansarea în campanie, fie de alte acțiuni de campanie, reporterul nu intervine pentru a pune la îndoială cele afirmate de candidați.

Alte știri din care transpare atitudinea reporterului față de protagonist au vizat lansarea în campanie a lui Vasili Chirtoca, candidatul PCR (15 mai), declarațiile lui Ilan Cașu, PN, care îl vizează pe contracandidatul Dorin Chirtoacă, reporterul făcând trimitere la experți anonimi pentru a-l pune pe Chirtoacă în lumină negativă (22 mai), protestul membrilor

PCNM și al liderului Grigore Petrenco în fata hotelului Nobil (28 mai). Materialul include imagini de durată care ilustrează tentativele lui Petrenco de a intra în hotel și lupta acestuia cu agenții de pază. Acesta apare ca un erou care luptă cu oligarhii (28 mai). O altă știre pârtoitoare se referă la acuzațiile lansate de candidatul independent la postul de consilier municipal Oleg Cernei (27 mai), care îl acuză pe Dorin Chirtoacă că ar fi provocat haos în transportul public. În informația de context, reporterul reamintește deciziile primarului Chirtoacă cu privire la schimbările de itinerar în transportul public și menționează că *edilul nu s-a satisfăcut cu asta și a mai modificat de câteva ori, peste noapte, fără avertizare, itinerarele microbuzelor de rută, provocând astfel multe incomodități locuitorilor capitalei*. O altă știre în care este evidentă nesepararea faptelor de opinie se referă la acuzațiile la adresa lui Serafim Urechean, candidat PLDM, că nu și-ar fi suspendat activitatea la Curtea de Conturi și ar fi început deja campania electorală (28 mai).

Părtinirea este evidentă și din modul în care sunt selectate pasaje din declarațiile concurenților electorali, astfel încât informația de substanță despre platformele electorale e lăsată în afară, iar în știri sunt incluse afirmații/acuzații de corupție (vezi, de exemplu, declarațiile făcute de Oazu Nantoi, candidat PPEM, în cadrul unei emisiuni televizate (22 mai), acuzațiile la adresa lui Chirtoacă, lansate de Mihai Cîrlig, candidat PPRM (26 mai)).

În unele cazuri, știrile prezintă informații pe baza celor declarate de candidați în cadrul emisiunilor televizate (de la Accent TV sau de la alte posturi), pe care le combat în aceeași știre cu citarea indirectă a experților anonimi. Astfel, de exemplu, în știrea ce prezintă opinia lui Marcel Darie, candidatul PLD la șefia capitalei (26 mai), cu privire la problema mansardelor, în final reporterul face trimitere la experți anonimi care ar fi împotriva mansardelor! Aceste exemple denotă clar tendențiozitatea postului TV în raport cu diverși concurenți electorali. Mai multe exemple sunt incluse în studiul de caz nr. 3 din Anexă.

Din punctul de vedere al accesului concurenților electorali la Accent TV se remarcă prezența relativ mare a concurenților în știri. În perioada de raport, postul a ținut în vizor 15 concurenți electorali, inclusiv candidați la funcția de consilier municipal. În mare parte, știrile au vizat campania pentru Primăria Chișinău, cel mai favorizat concurent din punctul de vedere al aparițiilor și contextului fiind PSRM, care a fost vizat atât în știri cu caracter electoral direct, cât și tangențial. Reprezentanții PSRM au avut apariții directe în 18 știri și au fost menționați în altele două, în marea majoritate a cazurilor în context pozitiv (14) și neutru (6). Drept exemplu de materiale care au favorizat PSRM sunt știrile despre participarea lui Igor Dodon la Zilele Culturii Slavone la Tvardița (25 mai), în care liderul PSRM se adresează enoriașilor, alături de mai multe fețe bisericești, vorbind în incinta bisericii despre partidul său. O altă știre pusă pe post în aceeași zi se referă la un marș organizat întru promovarea valorilor creștinești, de către reprezentanții Mitropoliei Moldovei. Igor Dodon vorbește despre valorile familiei și intenția de a anula Legea privind egalitatea de șanse, atunci când PSRM va deține majoritatea legislativă. La 26 mai, Accent TV informează despre sondajul de opinie realizat de CBS AXA și scoate în evidență, repetat, că PSRM ar acumula mai multe voturi decât partidele aflate la guvernare luate împreună.

Partidul Casa Noastră Moldova (PCNM), în frunte cu Grigore Petrenco, a avut un număr relativ mare de apariții (7) și mențiuni (1) în context neutru și pozitiv - 6 și, respectiv, 2 ori.

Știrile despre acest concurent electoral au fost făcute în baza declarațiilor de la conferințele de presă privind menținerea în arest a 2 persoane care candidează pe lista PCNM la funcția de consilier municipal (18, 22 și 29 mai), privind interzicerea de a afișa bannerele cu caracter electoral și ulterior decizia Curții care a permis afișarea acestor panouri electorale (25 mai), privind protestul organizat în fața oficiului lui Vlad Plahotniuc și decizia Curții de a interzice manifestația în fața hotelului Nobil (28 mai).

PN a avut 5 apariții și o mențiune în context pozitiv sau neutru (4 și, respectiv, 2).

Ceilalți concurenți electorali au apărut fie neutru, fie negativ, rareori pozitiv. Cel mai defavorizat a fost concurentul PL la funcția de primar de Chișinău, Dorin Chirtoacă. Acesta a fost menționat de cele mai multe ori în context negativ – 16 ori, iar aparițiile directe au avut de cele mai multe ori conotație neutră (5 din 6). PLDM a apărut direct în 5 știri, fiind menționat de 7 ori, preponderent în context negativ – 6 ori, dar și pozitiv – 4 și neutru – 2. PD a fost doar menționat de 6 ori în context negativ, iar PCRML a apărut direct în 8 știri și a fost menționat de 2 ori, în contexte pozitiv (3 ori), negativ (3 ori) și neutru (4 ori).

Corectitudinea și echilibrul știrilor. Pluralismul de opinie

În perioada de raport, Accent TV a eșuat să asigure diversitatea surselor, știrile relevante citând preponderent politicieni – 87 ori. Funcționarii au fost citați de 7 ori, experții de 6 ori, cetățenii de 12 ori, iar la surse din alte categorii s-a apelat de 10 ori. În marea majoritate a cazurilor a fost vorba de surse de sex masculin – 77 (%), celor de sex feminin revenindu-le un procentaj de 23 (%), în creștere de 2 ori față de perioada precedentă de raport!

În cazul subiectelor ce vizează situații de conflict nu a fost respectat principiul de informare din mai multe surse. Din cele 34 de materiale controversate, care conțin acuzații, și a fost necesară o a doua opinie, doar 9 au fost echilibrate, restul - 23 – prezentând o singură parte, de regulă, a reprezentanților PSRM și PCNM. Drept exemple de materiale dezechilibrate pot servi știrile despre acțiunile PSRM împotriva construcțiilor neautorizate (15 mai), despre acuzațiile de corupție lansate de PSRM la adresa Primăriei (19 mai), ședința CMC (19 mai), acuzațiile lui Mihai Cîrlig, PPRM, la adresa lui Chirtoacă (20 mai), opinia lui Ilan Cașu, PN, despre Chirtoacă (22 mai), materialul despre menținerea în arest a candidaților PCNM (18, 22 și 29 mai), știrea despre acuzațiile la adresa lui Chirtoacă că ar fi provocat haos în transportul public (27 mai), materialul despre manifestația organizată de Grigore Petrenco în fața hotelului Nobil (28 mai), în care în final se spune că *la momentul de față Vladimir Plahotniuc nu a comentat nici într-un fel cele întâmplate* etc.

De notat, că în unele cazuri în finalul știrilor se menționează că *Accent TV nu a reușit să-i găsească pe cei vizați pentru a le solicita un comentariu și a le oferi astfel dreptul la replică!* Este o formulă vagă, din care nu e clar dacă jurnaliștii au făcut vreun efort sau nu pentru a asigura echilibrul surselor.

Limbajul și imaginile video utilizate

În materialele cu caracter electoral direct sau indirect difuzate de Accent TV nu au fost înregistrate probleme ce țin de utilizarea imaginilor sau sunetului în măsură să deturneze mesajele etc.

În concluzie, comportamentul postului Accent TV a degradat, crescând numărul de materiale tendențioase, nepluraliste și neechilibrate. Postul a făcut partizanat masiv în favoarea PSRM, defavorizându-l, totodată, pe candidatul PL.

PRESA ONLINE

www.omg.md

Implicarea în campania electorală

Omg.md a publicat în perioada de raport 121 de articole care vizează direct sau indirect alegerile și campania electorală, site-ul continuând să fie cel mai activ din punct de vedere al numărului textelor relevante. Cea mai productivă zi a fost 22 mai, când pe site au fost publicate 15 știri în context electoral. De obicei, articolele de pe Omg.md au fost știri scurte sau detaliate (65 de texte), foarte des fiind mediatizate situații de conflict sau lansate acuzații la adresa unor concurenți electorali (55 de cazuri), iar un text a fost de educație electorală (o știre despre deschiderea unei linii telefonice la CEC pentru întrebări care vizează alegerile). Subiectele selectate pentru publicare au vizat, preponderent, critica acțiunilor partidelor de la guvernare; activitățile de campanie electorală ale „Partidului Nostru”, ale lui Renato Usatîi și Ilian Cașu; desfășurarea procesului de judecată împotriva cetățenilor Amerberg și Grigorciuk, pe care site-ul îi numește „deținuți politici”; acțiunea de protest din fața hotelului „Nobil” și campania „Nici un vot partidelor de la putere!”, lansate de oponenții actualei guvernări ș.a.

Imparțialitate și obiectivitate

Ca și în perioada precedentă de monitorizare, fiecare a treia știre publicată de Omg.md a fost părtinitoare, iar majoritatea celorlalte informații nu au întrunit criteriile imparțialității și obiectivității. Deseori, în știri au fost inserate judecăți de valoare ale autorilor, au fost utilizate adjective și etichete care transmit atitudinea personală față de concurentul electoral vizat.

Textele publicate de Omg.md vizează un număr redus de partide politice și concurenți electorali. În perioada 15-30 mai 2015, PDM a fost formațiunea politică cel mai des mediatizată în articolele de pe site, de 69 de ori, inclusiv de 56 de ori în context negativ și de alte 13 ori în context neutru. După frecvența aparițiilor și mențiunilor, urmează PLDM (de 35 de ori, inclusiv 32 în context negativ), PL (de 32 de ori, inclusiv de 28 de ori în context negativ). În majoritatea absolută a cazurilor (22 din 26), a fost prezentat în context defavorizant și PCRM. La fel, și Mișcarea „Ravnopravie” care a apărut de 20 de ori (din 27 de mențiuni) în context negativ. În contrast, „Partidul Nostru” și liderii acestuia Renato Usatîi și Ilian Cașu au fost prezentați aproape de fiecare dată în context pozitiv (19 din 24 de articole care i-au vizat, în celelalte cazuri contextul prezentării fiind neutru).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Ca și în perioada precedentă de monitorizare, o mare parte a știrilor Omg.md au fost documentate dintr-o singură sursă, fiind astfel dezechilibrate și contrare principiului pluralismului de opinii.

Cele 121 de materiale relevante prezentei monitorizări s-au bazat pe declarațiile/afirmațiile a 101 surse, inclusiv 49 de politicieni, 37 experți, 13 funcționari de stat și 2 cetățeni simpli. Principiul echilibrului de gen a fost neglijat: din 101 surse, doar 9 au fost femei, ceea ce reprezintă 8,9% din total. Toți politicienii citați în această perioadă de Omg.md sunt bărbați. Portalul nu a asigurat pluralismul real de opinii în niciuna din știrile cu subiect controversat. Astfel, 45 din cele 55 de materiale care au mediatizat acuzații sau conflicte, sau 81,8% din total, au prezentat o singură opinie/poziție, în celelalte 10 texte pluralismul de opinie a fost mai mult formal, iar surselor oponente nu le-a fost oferit spațiu egal.

De exemplu, la 15 mai 2015, site-ul a publicat știrea «ПКРМ: Мы будем «мочить» всех, кому симпатизируют русскоязычные избиратели» („PCRМ: Îi vom „lichida” pe toți cei, pe care îi simpatizează alegătorii vorbitori de limbă rusă”), cu următoarea afirmație în lead, neatribuită vreunei surse și neconfirmată în text: „Partidul comuniștilor anunță noua sa strategie în campania electorală la nivelul municipalității: segregarea electoratului după etnie”. Textul are la bază declarațiile consilierului municipal PCRМ Victor Gurău despre tactica electorală a PCRМ, care sunt interpretate și speculate de autor. În aceeași zi, pe site a fost publicată știrea «Кашу: Проблемы Кишинева являются следствием прогнившей от коррупции муниципальной власти» („Cașu: Problemele Chișinăului sunt un rezultat al puterii municipale putrede de corupție”) care este, în esență, un text de publicitate electorală, în care sunt aduse acuzații grave actualelor autorități municipale. Dreptul la replică celor vizați nu a fost asigurat.

Limbajul și imaginile utilizate

Limbajul utilizat de autorii articolelor de pe Omg.md abundă de insinuări și expresii peiorative, utilizate cu scopul de a-i expune în context jenant și a-i discredita pe oponentii forțelor politice favorizate de acest site. Ca și în perioada precedentă de monitorizare, în articole au fost utilizate etichete și acuzații generalizatoare, uneori s-a recurs la atacuri la persoană. De exemplu, în știrea «Структуры Плахотнюка считают, что болгары составляют меньшинство в Тараклийском районе» („Structurile lui Plahotniuc consideră că bulgarii reprezintă o minoritate în raionul Taraclia”), însoțită de un colaj nemarcat cu logotipul postului de televiziune Publika TV și inscripția „Există o asemenea profesie – să minți în fiecare seară”, publicată pe 27 mai 2015, au fost utilizate etichetări și adjective de catalogare în adresa invitațiilor unei emisiuni de la acest post de televiziune, cum ar fi: „principalul expert al canalului TV, implicat în România într-un dosar penal de pedofilie”, „redactorii canalului care transmite în fiecare zi propaganda mincinoasă a lui Plahotniuc” etc.

www.pan.md

Implicarea în campania electorală

În perioada 15-30 mai 2015, Pan.md a publicat în total 66 de materiale cu caracter electoral direct sau indirect, inclusiv 45 de știri simple, 20 de materiale cu subiect controversat și un text care poate fi atribuit educației electorale a cetățenilor (deschiderea call-centrului la

CEC). Principalele subiecte selectate pentru mediatizare de administratorii site-ului au fost: sondajele de opinie în context electoral; prezentarea candidaților la funcția de primar general al Capitalei; reacțiile la investigația RISE despre imperiul mediatic al lui Plahotniuc și implicarea lui Andrian Candu; activitățile și declarațiile Partidului Socialiștilor și ale „Partidului Nostru”, acțiunile de protest ale oponentilor actualei guvernări ș.a.

Imparțialitate și obiectivitate

Pan.md mediatizează un număr limitat de concurenți electorali, formațiunile politice și candidații acestora fiind prezentați selectiv și în contexte diferite, deseori fără a respecta principiile imparțialității și obiectivității. Astfel, PSRM și „Partidul Nostru” sunt favoriții site-ului și apar preponderent în context pozitiv sau neutru: PSRM – 15 mențiuni în context pozitiv și 8 în context neutru; „Partidul Nostru” – 10 apariții în context pozitiv și 9 în context neutru. În același timp, concurentul electoral PDM a fost vizat de cele mai multe ori (30), de obicei neutru (17 cazuri) sau negativ (12). PLDM, PL și PCRМ de asemenea au fost menționați adesea, contextul fiind în majoritate neutru, mai rar negativ (PLDM: 13 – neutru, 6 – negativ, 1 – pozitiv; PCRМ: 12 – neutru, 4 – negativ, 5 – pozitiv; PL: 12 – neutru, 5 – negativ, 2 – pozitiv). PPEM – Iurie Leancă a apărut în perioada de monitorizare doar în context neutru.

Cele mai multe din articolele Pan.md (52 de texte sau 78,8% din totalul de 66 de materiale tematice) au fost nepărtinitoare, în alte 14 cazuri (21,2%) articolele au fost părtinitoare, iar opinia autorilor a putut fi ușor percepută de cititori, deoarece au fost inserate judecăți de valoare, titluri și adjective care favorizează sau, dimpotrivă, defavorizează concurenții electorali. Un exemplu de prezentare părtinitoare este știrea «Молдавские консервы вернутся на российский рынок» („Conservele moldovenești se vor întoarce pe piața rusească”) din 28 mai 2015. Titlul știrii este unul eronat, or, afirmația „se vor întoarce” induce ideea că decizia a fost luată, cu toate că în text se face trimitere la un comunicat al serviciul rus „Rospotrebnadzor”, în care se spune doar că actualmente se studiază documentația depusă de câteva companii moldovenești. Însă lead-ul știrii demonstrează scopul publicării acesteia, și anume, promovarea concurentului electoral PSRM: „Cu participarea activă a lui Igor Dodon în cadrul Comisiei interguvernamentale privind colaborarea economică dintre Republica Moldova și Federația Rusă, a fost stabilită concluziunea în ce privește restabilirea livrărilor în Rusia a producției de conserve din Moldova”.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Din totalul surselor citate, majoritatea au fost politicieni (38 din 67 de surse, sau 56,7% din total), alte 16 surse au fost din comunitatea de experți, 10 funcționari de diferit nivel, 3 cetățeni simpli. Respectarea principiului echilibrului de gen nu a fost asigurată: au fost citate doar 6 femei, ceea ce reprezintă 9% din totalul surselor.

13 din cele 20 de articole care s-au referit la diferite situații de conflict sau acuzații în adresa concurenților electorali nu au oferit și opinia părții vizate, fiind dezechilibrate. Unele știri s-au bazat exclusiv pe declarațiile care îi dezavantajează pe anumiți concurenți electorali, însă opinia/reacția acestora nu a fost prezentată, fapt care diminuează obiectivitatea informației și denotă lipsa pluralismului de opinii. Astfel, la 19 mai 2015, Pan.md a publicat știrea «Социалисты отменяют решения КМС по недвижимости - Чебан» („Socialiștii vor anula

deciziile CMC privind proprietățile imobile - Ceban”), bazată pe declarația deputatului socialist Ion Ceban, care a spus că toate deciziile adoptate de CMC la 19 mai 2015 privind vânzarea și arenda terenurilor vor fi atacate în judecată, fiind amintită și afirmația candidatului PSRM la funcția de primar general Zinaida Greceanîi, care ar fi spus anterior că în trei luni după alegeri vor fi stopate construcțiile neautorizate. Ceban i-a acuzat direct pe consilierii municipali de furt, afirmând că fiecare consilier municipal care a votat pentru aceste decizii este un hoț adevărat. Opinia celor care au votat deciziile nu a fost prezentată. În știrea «Наша партия» проведет 10 июня марш «За честные выборы» („Partidul Nostru” va desfășura pe 10 iunie marșul „Pentru alegeri corecte”), publicată de Pan.md pe 27 mai 2015, se relatează despre conferința de presă a lui Renato Usatîi, la care acesta a anunțat organizarea unei acțiuni la nivel național cu genericul „Pentru alegeri corecte”. În text au fost incluse și acuzațiile lui Usatîi în adresa PLDM care ar încerca să compromită „Partidul Nostru” pentru a-l acuza ulterior de utilizarea finanțelor din exterior. Poziția PLDM vizavi de aceste acuzații grave nu a fost prezentată.

Limbajul și imaginile utilizate

De cele mai multe ori, limbajul autorilor articolelor de pe Pan.md se înscrie în normele deontologice, nu au fost înregistrate nici cazuri de utilizare a imaginilor în scop de campanie politică partizană. În unele texte (de regulă, acestea sunt editoriale sau articole de opinie), se utilizează expresii peiorative și etichete care însă nu depășesc limitele unui pamflet politic.

www.publika.md

Implicarea în campania electorală

Publika.md a plasat în perioada monitorizată 76 de articole cu caracter electoral direct sau indirect, inclusiv 69 de știri, 5 materiale care au abordat un subiect controversat și 2 texte care pot fi atribuite educației electorale a cetățenilor (deschiderea call-centrului CEC și comunicatul CEC privind posibilitatea verificării listelor electorale). Tema predilectă a Publika.md este legată de activitățile Partidului Democrat și ale candidaților săi în diferite localități din țară, conținutul site-ului fiind ca un jurnal de campanie electorală a PDM.

Imparțialitate și obiectivitate

Principiul imparțialității jurnalistice a fost respectat de Publika.md în doar jumătate din articolele relevante prezentei monitorizări. Astfel, din totalul de 76 de materiale au fost nepărtinitoare doar 39 (51,3% din total). Majoritatea absolută a materialelor publicate promovează exclusiv candidații PDM la funcțiile de primar și/sau de consilier, prezintă soluțiile acestora pentru problemele comunitare, planurile de îmbunătățire a vieții locuitorilor, aceste articole demonstrând partizanatul politic al portalului. Astfel, în perioada de raport, PDM și reprezentanții acestui partid au fost mediatizați de Publika.md de 52 de ori, inclusiv de 37 de ori în context pozitiv și de 15 ori în context neutru. În topul mediatizării concurenților electorali urmează, la mare distanță, Mișcarea „Ravnopravie” și candidatul acesteia la funcția de primar de Orhei Ilan Shor, cu 12 mențiuni, însă preponderent în context negativ (8). Ceilalți concurenți electorali au fost vizați mult mai rar în știrile Publika.md, în contexte diferite (PL: 5 – neutru, de câte 2 ori – pozitiv și negativ; PCRM: 5 – neutru, 3 – negativ; „Partidul Nostru”: 4 – neutru, 2 – negativ; PSRM: 4 –

negativ, 1 – neutru; PPEM – Iurie Leancă: 3 – neutru, 2 – pozitiv; PLDM: 3 – neutru, 1 – pozitiv).

În fiecare zi, Publika.md a plasat materiale despre candidații PDM la funcțiile de primar și consilier, în timp ce candidații altor partide nu au fost protagoniștii materialelor publicate. În esență, aceste materiale reprezintă publicitate electorală mascată pentru PDM și candidații acestui partid, făcute după același scenariu: sunt prezentate cele mai actuale probleme ale comunității și soluțiile pe care le propune un singur candidat la funcția de primar, de obicei, fără a se menționa că acest candidat este susținut de PDM.

Iată câteva exemple din șirul impunător de materiale de acest fel:

15 mai 2015 – știrea „Își pun speranțele în viitorul primar. Locuitorii unui sat din nordul țării, fără apă și gaz natural”, despre soluțiile pe care le propune candidatul la funcția de primar din Balasinești, Briceni, Oleg Garabajiu, pentru aprovizionarea comunității cu apă și gaz natural;

16 mai 2015 – știrea „Grădinițele și infrastructura rămân problemele MAJORE ale orașului Ocnița. Care sunt soluțiile” despre problemele locuitorilor orașului Ocnița, dar și despre „soluțiile eficiente”, pe care le propune candidatul la funcția de primar, Igor Voleac;

16 mai 2015 – știrea „Echipa din Nisporeni a Partidului Democrat s-a lansat în locale. Ce priorități își propune”, în care se menționează, că „au investit milioane de euro în dezvoltarea infrastructurii localităților din raionul Nisporeni și vor să continue proiectele începute”;

17 mai 2015 – știrea „E PRĂPĂD. Locuitorii unui sat din Edineț n-au acces la servicii elementare, în schimb aud PROMISIUNI” despre problema aprovizionării cu apă în satul Șofrâncani, raionul Edineț și soluțiile candidatului PDM la funcția de primar Valeriu Șipitca, despre care autorul materialului afirmă că „De zece ani, el administrează cu succes o afacere în agricultură și își dorește ca și problemele din satul de baștină să fie rezolvate la fel de repede și eficient ca și în activitatea pe care o desfășoară”;

17 mai 2015 – „SOLUȚII înainte de alegeri. Oamenii din Cimișlia mai speră la eliminarea unei rampe de gunoi”, despre problema extinderii rampei de gunoi din orașul Cimișlia și soluțiile candidatei Olga Coptu care „intenționează să dezvolte un parteneriat cu organizațiile neguvernamentale”.

Exemple similare de promovare directă a candidaților PDM au fost înregistrate aproape în fiecare zi pe Publika.md.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Publika.md a apelat la cele mai multe surse dintre toate site-urile monitorizate. Astfel, în cele 76 de materiale cu conotație electorală directă sau indirectă, au fost citate, în total, 243 de surse. Totodată, numărul mare de surse citate nu a garantat în toate cazurile pluralismul de opinii, deoarece mai multe voci au transmis același mesaj. De menționat că aproape jumătate din surse (114 sau 46,9% din total) au fost cetățeni simpli, alte 59 de surse au fost din domeniul politicului, 23 funcționari de stat, 20 experți, 27 – alte surse. Principiul echilibrului de gen în general este respectat în știrile Publika.md: din 243 de surse, 93 au fost femei, ceea ce reprezintă 38,3% din total, acesta fiind cel mai bun indicator de gen.

În perioada de raport, Publika.md a evitat să abordeze subiecte cu caracter controversat în context electoral, fiind publicate doar 5 asemenea materiale, în 3 cazuri a fost respectată

regula celor două surse, alte două au fost dezechilibrate, deoarece au prezentat o singură poziție/opinie.

Limbajul și imaginile utilizate

Limbajul știrilor electorale plasate pe Publika.md în perioada de monitorizate a fost corect, fără exagerări lingvistice, etichetări sau expresii ofensatoare în adresa protagoniștilor și/sau a concurenților electorali.

www.timpul.md

Implicarea în campania electorală

Timpul.md a plasat în perioada monitorizată 47 de articole cu caracter electoral direct sau indirect, majoritatea textelor (33) fiind informații simple, 12 materiale au reflectat un subiect de conflict sau au inclus unele acuzații în adresa candidaților și concurenților electorali, iar alte 2 texte au fost de educație electorală (comunicatul CEC privind posibilitatea verificării listelor electorale, spotul video de stimulare a participării la vot, realizat de organizația Promo-LEX). Din punct de vedere tematic, articolele au vizat unele activități de campanie electorală, rezultatele sondajelor de opinie, opinii ale diferitor persoane despre candidații înregistrați etc.

Imparțialitate și obiectivitate

Majoritatea textelor publicate pe Timpul.md (38 din 47, sau 80,9% din total) au întrunit criteriile prezentării nepărtinitoare a subiectului, însă 9 articole au fost părtinitoare prin titluri și texte care au transmis judecățile de valoare ale autorilor. PSRM este concurentul electoral criticat frecvent de Timpul.md, din 15 apariții ale acestui partid, 10 au fost în context negativ. PL și PDM au fost vizati în context neutru sau pozitiv (câte 7 apariții neutre, 5 pozitive și 1 negativă), PLDM apare de cele mai multe ori în context neutru (9 din 14 mențiuni), dar și negativ (4 cazuri), la fel ca și PCRM (8 apariții în context neutru și 4 în context negativ), și „Partidul Nostru” (7 apariții neutre și 2 în context negativ), în timp de PPEM-Iurie Leancă a fost vizat mai rar, în context preponderent neutru.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Sursele site-ului au fost, de regulă, din rândul politicienilor (21 de surse sau 61,8% din total), au mai fost citați 7 experți, 5 funcționari și un cetățean simplu. Principiul echilibrului de gen a fost neglijat totalmente de Timpul.md: doar 2 surse feminine, ceea ce reprezintă 5,9% din total, acesta fiind unul din cele mai scăzute indiciatori de gen din site-urile monitorizate.

Pe Timpul.md se înregistrează o situație îngrijorătoare privind pluralismul de opinii și echilibrul surselor. Astfel, toate textele care au relatat despre o situație de conflict, cu o singură excepție (11 din 12), au fost dezechilibrate, prezentând o singură parte a conflictului/acuzațiilor.

La 17 mai 2015, Timpul.md a publicat articolul „Arhivele nu ard. „Zina Karabina” se vrea primar de Chișinău”, în care s-au adus mai multe acuzații Zinaidei Greceanîi, candidata PSRM la funcția de primar general al Capitalei, inclusiv că ar fi acaparată ilegal fabrica de vinuri de la Cojușna, iar această întreprindere ar fi obținut credite de milioane de la Banca

de Economii pe care nu le-a mai restituit, amintind că „după 7 aprilie 2009, împinsă de comuniști, le promitea mamelor la televizor că poliția va trage în copiii lor, dacă vor ieși în stradă... Drept urmare, în popor acesteia i s-a zis Zina Karabina...”. Acest articol pare a fi unul de opinie, însă a fost publicat la rubrica „Politică”, fără a se oferi dreptul la replică sau a se menționa declarațiile anterioare ale candidatei PSRM referitor la aceste acuzații.

Limbajul și imaginile utilizate

Limbajul știrilor electorale plasate pe Timpul.md în perioada de monitorizate a fost unul relativ corect, deși în unele cazuri au fost utilizate expresii peiorative care puteau fi evitate.

www.unimedia.info

Implicarea în campania electorală

Unimedia.info a abordat subiectul alegerilor locale generale, direct sau indirect, în 78 de articole, inclusiv 65 de știri simple sau desfășurate, 9 materiale care au vizat un subiect controversat și 4 materiale care pot fi atribuite educației electorale a cetățenilor (lansarea call-centrului CEC, posibilitatea verificării corectitudinii listelor electorale, lansarea de către Unimedia a unei hărți interactive cu tematică electorală). Spectrul tematic al știrilor publicate a fost divers și a inclus reflectarea activităților de campanie electorală ale mai multor concurenți electorali, însă cea mai mare vizibilitate pe site au avut-o exponenții PLDM.

Imparțialitate și obiectivitate

În cele mai multe din materiale publicate de Unimedia.info (69 din 78, sau 88,5% din total) poziția/opinia autorului nu a fost nuanțată, aceste articole fiind, în general, nepărtinitoare. Celelalte 9 articole însă au transmis judecăți de valoare ale autorilor, fiind astfel părtinitoare. În același timp, frecvența și contextul prezentării candidaților, liderilor și reprezentanților concurentului electoral PLDM, demonstrează favorizarea clară a acestui partid de către Unimedia.info. Astfel, din cele 30 de apariții, PLDM a fost prezentat în context pozitiv de 18 ori, de 11 ori în context neutru și o dată în context negativ. PSRM a fost mediatizat mai mult în context neutru (9 cazuri) sau negativ (6), Mișcarea „Ravnopravie” și candidatul său Ilan Shor, PL, PCRM, PDM și „Partidul Nostru” – în contexte diferite, preponderent neutru. De cele mai multe ori, candidații și partidele politice au fost mediatizați în context neutru. PPEM – Iurie Leancă a avut 3 apariții, și toate în context neutru.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Majoritatea covârșitoare a surselor citate (51 sau 83,6% din total) au fost politicieni, fiind de asemenea citați 7 funcționari și 3 experți. Unimedia.info a neglijat principiul egalității de gen, în perioada de raport fiind citată o singură sursă de gen feminin, ceea ce reprezintă 1,6% din total și este cel mai prost rezultat din toate instituțiile mass-media monitorizate.

Două treimi din textele care au relatat despre o situație de conflict (6 din 9) au fost dezechilibrate editorial, deoarece au prezentat o singură perspectivă/opinie asupra conflictului sau acuzațiilor lansate. De exemplu, știrea „Reacția PSRM la acuzațiile aduse de comuniști: PCRM este părtaș la furtul secolului din primărie”, publicată la 19 mai, include acuzațiile deputatului PSRM, Ion Ceban, în adresa consilierilor municipali din

PCRM, pe care îi numește părtași la furturile care au loc la primărie. În lead-ul știrii se afirmă că aceste declarații reprezintă reacția PSRM la acuzațiile aduse de reprezentanții PCRM în cadrul Consiliului Municipal Chișinău, însă știrea nu menționează care sunt aceste acuzații (ale PCRM în adresa PSRM). De asemenea, lipsește replica consilierilor acuzați de complicitate la furt și replica reprezentanților Primăriei.

Limbajul și imaginile utilizate

Limbajul știrilor electorale plasate pe Unimedia.info în perioada de monitorizate a fost corect, nu au fost înregistrate exagerări la nivel de limbaj sau imagini trucate.

4. Concluzii generale

- Rezultatele monitorizării în perioada 15-30 mai 2015 relevă degradarea comportamentului majorității mass-media, care au fost mai tendențioase, nu au reflectat campania electorală în toată complexitatea ei și nu au asigurat pluralismul de opinie în măsura necesară, axându-se pe promovarea intensă a unor concurenți electorali, în unele cazuri, și pe defavorizarea/discreditarea oponenților politici ai candidaților favoriți:
 - Posturile de televiziune Moldova 1 și TV 7 au avut un comportament relativ echilibrat și nepărtinitor, asigurând parțial pluralismul de opinie și diversitatea surselor. Din punctul de vedere al frecvenței și contextului aparițiilor concurenților electorali în știri, la Moldova 1 se remarcă o ușoară favorizare a concurentului electoral Partidul Democrat din Moldova, iar la TV 7 – o ușoară favorizare a Partidului Liberal Democrat din Moldova;
 - Posturile cu acoperire națională Prime TV și Canal 2 au favorizat masiv concurentul electoral Partidul Democrat din Moldova, reprezentanții și exponenții acestuia fiind protagoniștii în marea majoritate a materialelor, în context de cele mai multe ori pozitiv. În multe cazuri materiale monitorizate pot fi catalogate drept agitație electorală directă în favoarea concurentului electoral;
 - Postul Accent TV a favorizat masiv Partidul Socialiștilor din Moldova, prin știri pozitive de la evenimente electorale. În același timp, Accent TV a defavorizat clar Partidul Liberal, reprezentanții acestui partid fiind prezentați de cele mai dese ori în lumină negativă;
 - Portalul Omg.md face campanie electorală pentru „Partidul Nostru” și candidații acestuia Renato Usatîi și Ilian Cașu, totodată, critică vehement partidele de la guvernare, în special PDM, dar și administrația actuală a municipiului Chișinău;
 - Site-ul Pan.md favorizează deschis PSRM și „Partidul Nostru”, pe care îi prezintă preponderent în context pozitiv;
 - Publika.md promovează intens candidații Partidului Democrat la funcțiile de primar și consilier, inclusiv prin plasarea materialelor de publicitate electorală mascată;
 - Timpul.md critică frecvent PSRM și pe candidații acestui partid, la fel sunt criticați unii candidați PCRM;
 - Unimedia.info favorizează clar PLDM prin frecvența și contextul prezentării candidaților, liderilor și reprezentanților acestui concurent electoral;

- Pluralismul de opinii este viciat de practicile editoriale partizane și reflectarea unilaterală a subiectelor, fără opinii de alternativă;
- Majoritatea materialelor care au tratat subiecte controversate au eșuat să asigure echilibrul surselor și nu au oferit dreptul la replică părților acuzate;
- Mass-media monitorizate au avut foarte puține materiale de educație electorală a cetățenilor;
- O parte din mass-media monitorizate au înregistrat indicatori mai buni ce țin de asigurarea egalității de gen, totuși tendința de a cita preponderent surse de sex masculin se menține în continuare.

ANEXĂ

Studiu de caz nr. 3. Accent Tv realizează rubrica specială ”Electorală 2015” cu derogări grave de la normele juridice și deontologice

Prezentul studiu de caz se întemeiază pe cadrul normativ existent de reglementare a reflectării de către mass-media a campaniei electorale pentru alegerile generale locale din 14 iunie 2015 și pe analiza cantitativă/calitativă a conținuturilor principalelor ediții informative ale zilei de la Accent Tv, în perioada 15 – 30 mai, curent.

Cadrul normativ:

Codul electoral, art. 64 (1) Radiodifuzorii, în cadrul tuturor programelor lor, și mijloacele de informare în masă scrise fondate de autorități publice au obligația de a respecta principiile de echitate, responsabilitate, echilibru și imparțialitate în reflectarea alegerilor.

Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova, p. 10. Concurenții electorali participă în campania electorală pe bază de egalitate și beneficiază de un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește acordarea timpilor de antenă și a spațiului în mijloacele de informare în masă.

p. 19. În programele de știri ale instituțiilor audiovizuale, evenimentele din campania electorală vor fi reflectate cu respectarea prevederilor art. 47, 64 și 64 prim din Codul electoral și art. 7 din Codul audiovizualului.

p. 21. Reflectarea evenimentelor electorale în programele de știri și în presa scrisă se va efectua fără a fi însoțite de comentarii, într-un mod ce evită denaturarea mesajelor concurenților electorali și ale Comisiei Electorale Centrale.

Din **Declarația privind politica editorială pentru campania electorală**, aprobată de CCA:

Accent Tv: 21. Evenimentele campaniei electorale pot fi reflectate în edițiile informative (buletinele de știri), numai cu respectarea prevederilor legale și într-un mod ce evită denaturarea mesajelor concurenților electorali.

Constatări în urma analizei conținuturilor:

Accent Tv, în perioada de referință în principala ediție informativă a zilei "Accent info" a difuzat o multitudine de știri și subiecte la rubrica specială "Electorală 2015", care, cu mici excepții, au vizat candidații la funcția de primar general al municipiului Chișinău. Analiza modului în care este realizată respectiva rubrică, dar și ediția informativă în general, permite a constata următoarele:

- Accent Tv are o atitudine selectivă față de protagoniști, probată prin formularea titlurilor, prin durata subiectelor, prin comentarea declarațiilor unor protagoniști, lipsa surselor relevante în subiectele conflictuale, prin utilizarea unor procedee, mai degrabă, din arta dezinformării și propagandei, decât din cea jurnalistică etc.

Câteva exemple:

- a) în ediția din 18 mai Accent Tv difuzează subiectul "PSRM lansează campania: Moldova fără oligarhi, Moldova fără unioniști", cu o durată de 2 min. și 07 sec., dar nu în cadrul rubricii electorale, chiar dacă PSRM este concurent electoral;
- b) în aceeași ediție, la rubrica specială este inserat subiectul – "Urechean promite concedierea tuturor colaboratorilor din primărie", cu o durată de 1 min și 18 sec. Din subiect, însă, aflăm că Urechean are de gând să concedieze funcționarii incompetenți, nu pe toți. Întrebarea ce se impune: autorul subiectului a dorit să informeze sau să dezinformeze telespectatorul?! În propagandă există asemenea procedee – trișarea titlurilor. Cei care îl utilizează cunosc foarte bine faptul că oamenii, în graba lor, foarte des citesc doar titlurile;
- c) între cele 5 subiecte din rubrica specială este și cel intitulat "Chirtoacă este mândru de drumurile din capitală", cu o durată de 2 min. și 18 sec. Pe final reporterul consideră necesar să amintească de scandalul "de proporții" la cumpărarea troleibuzelor noi, făcând trimitere, pentru mai multă pondere și credibilitate, probabil, la experți anonimi care ar fi fost de părere că s-a comis o fraudă. Reporterul nu apelează la organele abilitate care să confirme sau să infirme presupusa fraudă. Evident, reporterul este în drept să îmbogățească subiectul cu informație suplimentară, doar că ar fi corect să procedeze similar în toate cazurile. Or, în ediția din 18 mai sunt vizați și alți candidați – Gr. Petrenco, Z. Greceanii, V. Chirtoca – toți, în anumite perioade, implicați în scandaluri;
- d) în ediția informativă din 20 mai rubrica inserează 5 subiecte, dintre care 2 – cu imagini preluate din emisiunea "Glavnoe" de la Tv 21. Pentru Accent Tv asemenea practici sunt frecvente. Nu știm în ce condiții sunt „împrumutate” imaginile, dar se creează impresia că televiziunea dorește cu tot dinadinsul să „înghesuie” în rubrica specială cât mai multe subiecte. Și deseori o face stângaci. Bunăoară, titlul unuia dintre subiecte este "Cernei: primăria are nevoie de unul ca Oleg Cernei", când, de fapt, protagonistul candidează pentru consiliul municipal. Sau "Bugetul depinde de nivelul de fericire a chișinăuienilor – Chirtoca" - în finalul subiectului cu pricina, reporterul consideră necesar să repete angajamentele, cităm, "ambicioase" ale candidatului;
- e) În ediția din 21 mai primul subiect din cadrul rubricii speciale este intitulat "Urechean promite noi școli și grădinițe", iar reporterul, pe final, amintește de promisiunile din 2009 ale protagonistului de a mări salariile și pensiile. Nu ar fi incorect, dacă același procedeu ar fi utilizat în raport cu toți protagoniștii, mai ales, în situația în care promisiunile, de fiecare dată, în alegeri, au curs gărlă;
- f) În ediția din 22 mai sunt 9! subiecte electorale. Ediția este relevantă studiului de caz din multiple considerente. Cităm câteva titluri: "Cine va ieși primul din arest: Shor

sau Amerberg și Grigorciuc?”, ”Greceanii: mândria noastră este o echipă profesionistă”, ”PL a încălcat prevederile Codului electoral”. Autorii subiectelor ”contribuie” la îmbogățirea limbii române scrise. Reproducem câteva mostre: ”Victor Cebotari, candidat la *f-ția* (?).., *al cărui echipă* este una demnă..”, ”necesită lucrări ample de solubrizare (?)”, ”ca candidatul”, ”s-a majorat *simțibil*”, ”blocurile au fost ridicate pe *trenurile* de joacă pentru copii și *parcuri*.., iar *ridicare* (?) lor...”. În plus, mai aflăm dintr-un subiect că redacția l-a contactat pe președintele ”CE *de circumscripție*” Iurie Ciocan”. În altă ediție vom afla că avem ”*Consiliu* Național Anticorupție”, și nu Centru etc. Capac la toate, în ediția amintită, pune subiectul ”Nantoi îndeamnă populația să nu voteze pentru partidele de la putere”, realizat pe baza imaginilor de la emisiunea canalului ”1+1”, și, în timp ce protagonistul vorbește în rusă, subtitrarea nu ne oferă traducerea în română, ca în alte situații similare, ci – o știre despre îngrijorările liderului ”Partidului Casa Noastră Moldova”, Gr. Petrenco referitor la soarta lui Amerberg și Grigorciuc, care încă nu au fost eliberați din arest, pentru a candida la funcția de consilieri municipali;

- g) din cele 7 subiecte la rubrica ”Electorală 2015” din ediția din 27 mai se fac remarcate câteva. Bunăoară, primul subiect începe cu afirmația reporterului: ”În toiul campaniei electorale la adresa PSRM a început lansarea unui val amplu de provocări”, astfel că pui la îndoială, dacă nu cumva cuvintele aparțin avocatului partidului. În alt subiect, pe final, reporterul zice: ”Chiar dacă planurile de viitor ale lui Urechean par a readuce prosperitatea capitalei, cert este că politicianul a evitat să declare de unde va lua sursele financiare suficiente pentru a demara proiectele vizate anterior”. Să precizăm, că în aceeași ediție într-un subiect electoral, realizat în baza unei compilări din emisiunea ”1+1”, un alt candidat la funcția de primar (M. Darie), de asemenea, vorbește de planuri de viitor, dar de unde va lua bani pentru stații, pentru transport mare, rapid și comod, pentru despăgubirea celor săraci, când tarifele vor crește, nu este întrebat deși, în cadrul unei emisiuni ar fi fost indicat acest lucru. În alt subiect electoral cu participarea candidatului la funcția de consilier municipal O. Cernei, sunt învinuite trei persoane: un angajat al primăriei (V. Butucel), un consilier (Iu. Topal) și ex-primarul (D. Chirtoacă). Reporterul, însă, zice: ”Postul Accent Tv nu a reușit să ia legătura cu D. Chirtoacă (numai?) pentru a comenta acuzațiile”. În schimb, reporterul amintește o dată în plus cum primarul, fără avertisment, a schimbat mai multe rute, creând o mulțime de neplăceri locuitorilor capitalei, lucru invocat, în subiect, și de Cernei. Iar ultima perlă din ediție vizează subiectul ”Transportul public gratuit va rezolva problema ambuteiajelor – Brega”. Subiectul prezintă un fragment preluat din emisiunea ”Glavnoe”, de la Tv 21. Protagonistul, în incursiunile directe, vorbește despre transport, dar reporterul completează spațiile dintre intervenții cu informație despre... necesitatea ca primarul municipiului să fie membru al Guvernului din oficiu (???). O. Brega - despre transport, iar reporterul – despre cine actualmente sunt membri din oficiu ai Guvernului (bașcanul și șeful AȘ). Este o eroare sau un lucru făcut intenționat?

Practic, fiecare ediție de la Accent Tv care inserează rubrica specială ”Electorală 2015” abundă în exemple de reflectare inadecvată a alegerilor, dar vom stăruii, în continuare, asupra unui caz, după noi, ieșit din comun și pe care îl considerăm departe de orice rigori jurnalistice. Cazul se referă la două subiecte electorale difuzate în programul ”Accent info” din 29 mai.

Primul subiect, intitulat "A răsunat ultimul clopoțel în gimnaziul "Sadova" are o durată de 5 min și 16 sec. (cel mai lung de până acum) și reflectă, în bună parte, participarea liderului PSRM I. Dodon la sărbătoarea ultimului sunet în satul de baștină. Să remarcăm faptul că în subiect directoarea gimnaziului, Ludmila Dodon, are o intervenție directă de 1 min., iar I. Dodon – de 1 min. și 30 de sec. Liderul PSRM nu doar felicită prezența cu finele anului de învățământ, dar înmânează și diplome "Igor Dodon" celor mai buni elevi. Ce trezește îngrijorări? Televiziunile trebuie să reflecte evenimente de genul acesta, dar nu-i bine să meargă din urma politicienilor și, mai cu seamă, să-i aducă masiv la ecran, în perioada campaniei electorale. O abordare corectă ar însemna prezența sau lipsa de pe ecranul Accent Tv a tuturor liderilor de partide intrate în competiție, în caz contrar televiziunea demonstrează partizanat politic și, deci, comportament contrar rigorilor legale și contrar propriei politici editoriale asumate pentru respectiva perioadă.

Un alt subiect este intitulat "Agitație electorală chiar și la ultimul sunet?" cu o durată de 2 min. și 30 de sec. Subiectul, aparent, ar fi despre ultimul sunet la liceul GH. ASACHI din Chișinău. Autorii lui, însă, în mod ciudat și stângaci, îl "țes" cu imagini ale directorului B. Volosatîi, filmate o săptămână în urmă și prezentat drept un susținător "înraît" al PLDM, care a participat la lansarea campaniei electorale a lui Urechean cu un discurs de laudă. Este încorporat și discursul. Apoi, autorii subiectului revin, totuși, la liceu și ne spun că, același director, la careu, "s-a adresat cu un discurs mai mult sau mai puțin politic". Ce-i drept, directorul a citit un catren "pașnic" și nevinovat. La ultimul sunet, de fapt, a fost prezent exprimarul D. Chirtoacă și a ținut un discurs apolitic.

Modul în care a fost realizat subiectul ridică mari întrebări, la care există un singur răspuns: autorii lui dezorientează și dezinformează telespectatorii. Subiectul, mai degrabă, reprezintă o comandă politică, executată "ca din topor" și în niciun fel o probă de jurnalism. Iar titlul vine să inverseze două situații: agitație electorală a fost făcută masiv la gimnaziul din Sadova, și nu la liceul Gh. Asachi. Nouă, însă, ni se prezintă realitățile ca într-o oglindă strâmbă.

Concluzii:

- Accent Tv, prin modul în care realizează bună parte din subiectele difuzate în cadrul rubricii "Electorală 2015", creează impresia de televiziune înregimentată politic, menită, contrar vocației jurnalistice, să-i favorizeze pe unii concurenți electorali și să-i defavorizeze pe alții, prejudiciind astfel informarea adecvată a alegătorilor, contrar propriilor angajamente, contrar normelor profesionale și rigorilor cadrului normativ;
- Deși stângaci, Accent Tv, în realizarea unor subiecte electorale difuzate în perioada de referință, a utilizat tehnici din arta dezinformării care, posibil, au adus dividende unor concurenți electorali, dar în niciun caz nu au servit alegătorul în eventuala străduință de a se orienta în ofertele electorale;
- Modul în care a acționat Accent Tv demonstrează eficiența joasă a practicii de a prezenta CCA, CEC, dar și publicului, o declarație de proprii angajamente în campania electorală. Acest mecanism, foarte bun în sine, este compromis, deoarece nu responsabilizează autorii respectivelor declarații.

Recomandare: Accent Tv să revină la propriile angajamente asumate prin declarația politicii editoriale pentru Electorală 2015 și să le urmeze fidel ca să demonstreze, astfel, respect pentru lege, pentru meserie și pentru telespectatori.

Studiu de caz nr. 4. În campania electorală Prime Tv și Tv Canal 2 continuă să fie portavoce a PDM

Prezentul studiu de caz se întemeiază pe cadrul normativ existent de reglementare a reflectării de către mass-media a campaniei electorale pentru alegerile generale locale din 14 iunie 2015, și pe analiza cantitativă/calitativă a conținuturilor principalelor ediții informative a zilei de la două televiziuni - Prime Tv și Tv Canal 2, în perioada 15 – 30 mai, curent.

Cadrul normativ:

Codul electoral, art. 64 (4) Mijloacele de informare în masă nu vor adopta tratamente privilegiate față de concurenții electorali în virtutea statutului social și/sau a funcțiilor pe care le dețin candidații acestora.

(5) În perioada electorală, radiodifuzorii și mijloacele de informare în masă scrise vor face distincție clară în materialele lor jurnalistice între exercitarea funcțiilor oficiale și activitatea electorală a persoanelor care nu cad sub incidența art. 13 alin. (3).

Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova, p. 20. Activitatea autorităților administrației publice centrale și ale administrației publice locale, inclusiv activitatea primăriei/primarului, consiliului sătesc/comunal/orășenesc și a consiliului raional/municipal va fi reflectată separat, în alte programe decât cele de dezbateri și publicitate electorală, cu respectarea prevederilor Codului electoral, Codului audiovizualului și prezentului Regulament. Niciun candidat la alegeri nu va avea prioritate în virtutea funcției pe care o ocupă.

21. Reflectarea evenimentelor electorale în programele de știri și în presa scrisă se va efectua fără a fi însoțite de comentarii, într-un mod ce evită denaturarea mesajelor concurenților electorali și ale Comisiei Electorale Centrale.

Din **Declarațiile** privind politica editorială pentru campania electorală, aprobate de CCA:

Prime Tv: 4. Postul de televiziune „Prime” va reflecta desfășurarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 asigurând o reflectare echitabilă, echilibrată și imparțială, va respecta cu strictețe Regulamentul Privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 în mijloacele de informare în masă aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.3266 din 17 aprilie 2015 și Concepția Privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova, aprobată prin Decizia CCA.

Tv Canal 2: 4. Postul de televiziune „Canal 2” va reflecta desfășurarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 asigurând o reflectare echitabilă, echilibrată și imparțială, va respecta cu strictețe Regulamentul Privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 în mijloacele de informare în masă aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.3266 din 17 aprilie 2015 și Concepția Privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova, aprobată prin Decizia CCA.

Constatări în urma analizei conținuturilor:

Prime Tv, 22 mai, "Primele știri", ora 21.00.

Rubrica "Alegeri locale 2015" conține:

- Un subiect despre candidatul PCRM la funcția de primar general al municipiului Chișinău V. Chirtoca, intitulat "Hai dă-i bătaie... DJ Vasili", cu durata de 1 min. 56 de sec., în care protagonistul este prezentat doar ca iubitor și interpret de cântece.
- Un subiect despre candidatul PPEM la funcția de primar general al municipiului Chișinău cu titlul "Nantoi se ia de consilierii comuniști din Bălți", cu durata de 54 de sec., în care protagonistul atacă inițiativa de a obține prin referendum autonomia municipiului Bălți.
- Un subiect despre inițiativa femeilor democrate de a desfășura un târg al cozonacilor de Ispas, cu titlul "Târg de caritate la Chișinău", cu o durată de 2 min. și 05 sec. Prima protagonistă – o participantă tânără, beneficiară de acțiunea caritativă, căreia i se subtitrează doar numele. Candidata PD M. Babuc la funcția de primar general al municipiului Chișinău apare de două ori în aceeași imagine, mângâind înduioșător prima protagonistă din subiect. Urmează o intervenție directă a M. Babuc, dar și a liderului PDM M. Lupu.
- Un subiect intitulat "Condiții europene într-un sat din Moldova". E vorba de Fundurii Vechi, Glodeni. Durata subiectului – 1 min. 38 de sec. Intro-ul la subiect: "Un Centru comunitar, instituții de învățământ moderne și locuri de agrement. Pare o descriere a unei localități dintr-o țară europeană. Însă este vorba despre Fundurii Vechi din raionul Glodeni. Localnicii spun, că aici poți trăi decent, îți poți găsi un loc de muncă și ai unde-ți petrece timpul liber". Urmează intervenții directe a trei protagoniste – de la casa de cultură, grădiniță și centrul comunitar, fără a fi prezentate în subtitre sau verbal. Și doar ultima protagonistă este prezentată, în textul reporteritei – Emilia Vieru, care a preluat conducerea satului de opt ani, timp în care au fost duse la bun sfârșit peste 20 de proiecte de infrastructură cu un buget total de 16 mln de lei. Nimic despre candidata PD la primărie pentru al treilea termen și doar simbolul stilizat al partidului pe pieptul protagonistei vorbește în locul autorilor subiectului.

Deci, din 4 subiecte 2 sunt dedicate candidaților PD, dintre care unul poate fi catalogat drept agitație electorală mascată. Modul în care sunt formulate titlurile conferă anumită coloratură și conținuturilor subiectelor.

Tv Canal 2, 22 mai, "Reporter", ora 19.00., rubrica "Alegeri locale 2015":

Subiect 1- "Nantoi îi critică pe consilierii comuniști din Bălți", durata – 52 de sec.

Subiect 2 – "Talentul muzical al lui Vasile Chirtoca", durata – 2 min. 03 sec.

Subiect 3 – "Târg de caritate de la femeile democrate", durata – 2 min. 41 sec. Până aici, practic, sunt reluate subiectele de la Prime Tv, doar că în altă ordine, cu alte titluri și, pe alocuri, cu modificări în conținut. Bunăoară, în subiectul 3, pe lângă candidata PD, M. Babuc, liderul PDM, M. Lupu, între alți protagoniști apare și Dm. Parfentiev, viceministrul TIC.

Subiect 4 – "Proiecte pentru Talmază" (r-nul Ștefan-Vodă), durata – 2 min. 31 sec.

În subiectul 4, deși este plasat la rubrica ”Alegeri locale 2015”, nu se precizează că Vl. Pleșca, primar al satului în ultimii 6 ani, din partea PL, candidează din nou. Nici din partea cui candidează nu este specificat. În schimb, în aceeași zi, de la Publika Tv, din subiectul ”Un sat din Ștefan Vodă, plin de probleme. Copiii îngheață în școli, iar drumurile sunt foarte proaste”, aflăm că ”Reparația liceului este una dintre prioritățile candidatului pentru funcția de primar Vladimir Pleșca”, dar nici un cuvânt din partea cui candidează în localitatea, unde în liceul, construit 30 de ani în urmă, nu au fost schimbate geamurile, drumurile-s proaste, iar candidatul, în 6 ani, a reușit să repare două grădinițe. Prin urmare, mesajul deconspirat ar fi: la Fundurii Vechi, unde primarul e democrat, sunt condiții europene de viață, iar la Talmază, unde primaru-i liberal, sunt probleme cu carul. Și, pentru că subiectele, chiar de-difuzate la canale naționale, au relevanță cu precădere pentru localitățile vizate, suntem în drept să credem că scopul urmărit a fost de a influența locuitorii celor două comune să voteze ”cum trebuie”.

Prime Tv, 25 mai, ”Primele știri”, ora 21.00., rubrica ”Alegeri locale 2015”:

Subiect 1 si unicul – ”Educația – o prioritate a democraților”, durata 1 min. 55 sec., despre candidata PDM la funcția de primar general al municipiului Chișinău, Monica Babuc la întâlnire cu profesorii Institutului de Științe ale Educației.

Canal 2, 25 mai, ”Reporter”, ora 19.00., rubrica ”Alegeri locale 2015”:

Subiect 1 – ”Verificări înaintea alegerilor”, durata 35 sec., știre de la CEC.

Subiect 2 – ”Se vor odihni într-o tabără modernă”, durata 2 min. 08 sec. Este un subiect de paradă, ca și titlul, despre satul Bobeica, Hâncești, unde primarul Lilian Musteață e din partea PDM.

Precizăm, că un an în urmă, pe 1 iunie 2014, Tv Publika ne anunța că ”Locuitorii din comuna Bobeica din raionul Hâncești vor avea apă la robinet deja la sfârșitul anului. Astăzi a fost lansat un proiect de construcție a apeductului și canalizării pentru această localitate” și că ”Demararea lucrărilor a fost posibilă cu ajutorul parlamentarilor din Partidul Democrat”. Tot atunci era citat deputatul PD Mihail Solcan, care spunea: ”Din bugetul republican cu suportul nostru, deputaților din Partidul Democrat, au fost alocate 2 milioane 700 de mii de lei pentru acest proiect. Am obținut și suportul financiar de la Fondul ecologic. Sunt mulți primari care îi ajutăm și nu doar pe ai noștri”. (http://www.publika.md/motiv-de-bucurie-pentru-locuitorii-comunei-bobeica--raionul-hancesti-in-curand--oamenii-vor-avea-apa-potabila-la-robinet_1952651.html)

Mai precizăm că pe 17 ianuarie 2015 publicația Ziarul Național într-un articol scria, între altele, că ”Cele mai mari profituri din contractele semnate cu instituțiile de stat le-a ridicat în 2014 deputatul democrat Mihail Solcan” și că ”Cel mai profitabil contract a fost încheiat în aprilie 2014 cu primăria satului Bobeica, raionul Hâncești”, pentru implementarea unui proiect de alimentare cu apă, evacuarea și epurarea apelor uzate. Publicația constata că, deși lucrările urmau a fi încheiate în toamnă, ”sătenii din comuna Bobeica nu au încă apă în case, iar sistem de canalizare - nici atât”. (<http://ziarulnational.md/interese-licitatii-de-125-de-milioane-de-lei-castigate-de-deputati-si-ministri/>)

Pe 3 aprilie 2015 președintele unui ONG din satul vizat semnala pe platforma anticorupție.md: ”Scheme dubioase cu terenuri la primăria Bobeica, Hâncești” cu implicarea ”SRL Mirconcord din Bobeica (care este în relații foarte bune cu primarul de

Bobeica, Lilian Musteata)". (<http://anticoruptie.md/sesizare/scheme-dubioase-cu-terenuri-la-primaria-bobeica-hancesti/>)

Cu precizările de rigoare, vom întreba retoric: cum alegem adresele și protagoniștii, cum ne documentăm și dacă produsul mediatic respectiv este rezultatul unui efort jurnalistic sau a unei comenzi de partid?!

Prime Tv, 26 mai, "Primele știri", ora 21.00., rubrica "Alegeri locale 2015":

Subiect 1 – "Soluții *esențiale* pentru problemele din Bălți", durata – 1 min. 15 sec., despre candidatul PDM la funcția de primar de Bălți Serghei Chiseliov. Titlul adjectivat vine să ne sugereze că protagonistul deține cele mai bune soluții pentru toate problemele orașului (dacă-i la forma hotărâtă). Și ca protagonistul să nu fie prea mult în cadru, moderatorul completează șirul faptelor mărețe, pe care și le propune candidatul.

Subiect 2 – "Partidul Nostru" s-a lansat în campanie", durata – 1 min. 06 sec. Subiectul se încheie cu spusele candidatului la funcția de primar general al municipiului Chișinău, I. Cașu, despre echipa sa, pe care o consideră integră. Moderatoarea pune la îndoială spusele candidatului și amintește că membrul echipei, Al. Petcov, bunăoară, a fost amendat pentru ofensarea unui procuror și agresarea unor polițiști.

Tv Canal 2, 26 mai, "Reporter", ora 19.00, rubrica "Alegeri locale 2015":

Subiect 1- "Milionarul Shor cu venit anual de 25 de mii de lei", durata 1 min 08 sec.

Subiect 2 – "Candidați integri și nu prea", durata 1 min. 12 sec., subiect intitulat la Prime Tv: "Partidul nostru" s-a lansat în campanie".

Subiect 3 – "Soluții pentru problemele orașului Bălți", durata 1 min. 18 sec., subiect intitulat la Prime Tv "Soluții *esențiale* pentru problemele din Bălți".

Subiect 4 – "Proiecte de succes în Ialoveni", durata 2 min. 47 sec., subiect elogios despre primarul degrevat Gh. Caracuian, care a ajuns ca în fiecare an pentru localitate să cheltuiască 8 – 10 mln de lei și "rezultatele se văd". Nu se precizează că Gh. Caracuian a candidat independent în 2011.

Judecând titlurile sesizăm că în cazul PN candidații sunt "integri și nu prea", iar în cazul Ialoveniului proiectele sunt "de succes".

Să facem lucrul televiziunii și să amintim că anul trecut platforma moldovacurata.md publica articolul „[Pâine de la firma ginereului](#)” în care menționa că "la sfârșitul anului 2013, primăria orașului Ialoveni a organizat o singură licitație publică, în urma căreia au fost selectați agenții economici care vor aproviziona cu produse alimentare, timp de jumătate de an, cele trei grădinițe din oraș. Doar un singur agent economic a prezentat la concurs oferta de pâine, acesta fiind SRL „Ialpanis”, administrată de ginerele primarului”. Mai mult, cu referire la acest caz s-a autosesizat și CNI, care a constatat că primarul "a admis o situație de conflict de interese în cazul semnării contractului de achiziții". (<http://www.moldovacurata.md/interese-avere-la-vedere/integritatea-persoanelor/contractele-de-achizitionare-a-painii-semnate-de-primarul-orasului-ialoveni-cu-ginerele-sau-ar-putea-fi-anulate>)

Televiziunea, se vede, nu este interesată de toată informația și urmărește altă țintă. De aceea, de la Ialoveni, merge în altă localitate din apropiere, la Costești unde, în ultimii 4 ani, investițiile au ajuns la 37 de mln de lei, iar primarul degrevat V. Bortă, care candidează pentru un nou mandat, din partea nu se știe cărui partid, bineînțeles, "nu se va opri aici".

Concretizăm noi: primarul de Costești a fost ales pe listele PL. În 2013 Curtea de Conturi îl învinuia că și-a achiziționat un automobil de serviciu în valoare de 250 mii lei, bani destinați Centrului de plasament de zi a copiilor cu nevoi speciale. De ce atâta reverență pentru un primar PL? Poate, pentru că procurarea automobilului ”Șkoda” au decis-o atunci consilierii PL și PD?! (<http://www.jc.md/s-a-pricopsit-cu-skoda-din-banii-destinati-copiilor/comment-page-1/>) Rămâne doar să facem presupuneri, dacă televizorul nu ne furnizează toată informația.

Concluzii:

- Prime Tv și Tv Canal 2, contrar normelor juridice și deontologice, tratează în mod selectiv protagoniștii subiectelor electorale;
- Prime tv și Tv Canal 2, în cadrul rubricii ”Alegeri locale 2015”, continuă să ofere timp concurenților electorali în mod disproporționat, favorizând candidații PDM;
- În realizarea rubricii ”Alegeri locale 2015”, Prime Tv și Tv Canal 2 recurge deseori, în mod conștient, la jumătăți de adevăr, fapt ce echivalează, în definitiv, cu un neadevăr tirajat pe plan național, astfel prejudiciind grav informarea adecvată a votanților.

Recomandare repetată: Prime Tv și Tv Canal 2 să utilizeze frecvențele terestre pe care emit și care constituie patrimoniu național în beneficiul alegătorilor și nu în beneficiul partidului.